

Savoarea unor asemenea monografii e vocea reală a eroului, când se poate auzi direct și liber. Fie sub formă de memorii și jurnale (ca *Marioara Voiculescu*), fie din conversații stimulate iscoditor și consecvent (*Vlad Mugur*, *Tompa Gábor*). În cazul de față, enigmaticul Ștefan Iordache dezvăluie spectacolul carierei sale cu referiri la principalele momente care au conturat-o (*Viziuni flamande*, *Hamlet*, *Frații Karamazov*, *Titus Andronicus*), la oamenii deosebiți care i-au fost în preajmă (Horia Lovinescu – „un Boier...și un boem rafinat“, George Constantin – „un titan...un unicat“), iubitele (o Stelă din Rahova, Irina Petrescu, Liliana Tomescu și „lumina“, Mihaela Tonitza, soția). În elanul relatărilor, formulează câteva opinii proprii care-i definesc crezul – „Artistul este un mister“, „Meseria noastră nu se învață, se fură“, „Teatrul nu e o oglindă a vieții. E chiar viață“, și mai ales mărturia: „Am avut șansa să joc numai roluri grele, care mi-au adus satisfacții enorme pe plan artistic. Dar eu nu mai sunt același. Și mi-e dor de mine, așa cum eram când eram copil“...

Toată această cuceritoare confesiune e cuprinsă într-un capitol intitulat „Jocul cu viața“, completat de mărturii ale celor apropiați (Sora: „Un mare superstițios“, Nevasta: „Demonic și sfios“); colegii (Sebastian Papaiani – „Pe noi ne-au despărțit femeile“), prietenii, țărani din Gruiu (unde și-a cumpărat casă), lăutarii de la „Șarpele Roșu“ etc. Timp de patruzeci de ani, nu a fost previzibil, nu a fost repetabil – a rămas mereu o surpriză [...] Arta sa consacră breasla actorilor, fiind primul dintre ei încununat cu Premiul Academiei Române, precizează autoarea. Alt capitol consistent, numit „Jocul cu arta“, cuprinde relatări despre particularitatea lui artistică, roluri din teatru și film, admirația generației sale, și ultimul, al treilea, „Jocul cu moartea“, spaima „ieșirii din scenă“ și luciditatea de a se lupta, când se va ivi, cu înnegurata doamnă.

În fine, îi admir autoarei *tenacitatea* de a înfrânge toate dificultățile tipografice și a obține excepționale condiții grafice pentru volum, de la calitatea hârtiei, reproducerea ilustrațiilor și copertă de album. Nu toți au (avem) tăria de a o face.

Viața criticului în teatru

Am avut multă vreme o părere îndoielnică despre adunarea în volum a cronicilor și comentariilor teatrale publicate în reviste, de-a lungul unor perioade, de către un critic. Mi se părea un gest de orgoliu. Or, nu e deloc așa. Asta am înțeles-o mai târziu, când, având de prospectat reflexia critică a evenimentelor teatrale dintr-un timp, sau despre o personalitate anume, aceste volume mi-au înlesnit documentarea, scutindu-mă de multe ore și zile de răsfoit reviste prin biblioteci. Nu e singurul motiv, desigur, dar e important. Originalele cronici ale lui Tudor Arghezi, de pildă, din anii '20–'30, le-am fi cunoscut poate sporadic și inegal dacă nu le aflăm în volum; sau percepția diferită, uneori contradictorie la extrem, și prin asta mai stimulativă, asupra tendințelor de reteatralizare modernă din anii '60, cuprinsă în comentariile unor semnatari cu greutate ca Mihnea Gheorghiu, Valentin Silvestru, Radu Popescu, Mira Iosif, N. Carandino, Ana Maria Narti și alții. Printre ei, Ion Cocora, care a avut privilegiul de a se ivi în critica dramatică în acei ani fecunzi de idei. Dar și privilegiul de a frecventa poate cea mai incitantă Academie de teatru, cum recunoaște singur, la repetițiile și în preajma unui vrăjitor fără egal în materie, regizorul Vlad

Mugur, când era director la Cluj – „o magistrală lecție de teatru”. Totodată, șansa de a-și exercita profesia la revista *Tribuna*, condusă de Dumitru Radu Popescu, care i-a acordat deplină libertate de opinii și opțiuni. Nu mulți au avut-o.

Și-a strâns cronicile în patru volume, numite *Privitor ca la teatru*, apărute în 1975, 1977, 1982 și al patrulea în 2003, la Editura Dacia, Cluj-Napoca. Scrie cronică de teatru cu o doză de romantism, socotindu-se critic în ghilimele, pentru că relația lui cu arta teatrală iese, după cum singur spune, „din așa-zisul perimetru al criticii”. Starea de bucurie pe care o simte la vizionarea unui excelent spectacol anulează, uneori – zice – „orice încercare de reflecție” (mărturii din „precuvântarea” la vol. III). Altfel, îi prilejuiește analize extinse și aprofundate. Cele cuprinse în volumele sale reflectă două decenii de teatru (1970–1990) și, cu trecerea timpului, au dobândit certă valoare de document, reprezentând, cum singur constată, „un capitol de istorie a teatrului românesc”. Extins pe o rază mult mai mare decât a cronicarilor de la centru, pentru că din miezul Ardealului s-a deplasat mai des la premierele teatrelor din zonă – Turda, Târgu Mureș, Baia Mare, Satu Mare, Sibiu, Brașov, Arad, Oradea, Timișoara, Reșița.

Ion Cocora are darul de a problematiza și asta face din cronicile sale subiecte de eseu, după cum se vede chiar din titlurile sumarului – „Substanțializarea realismului”, „Descoperirea ficțiunii”, „Parodia ca atitudine și efect”, „Starea de joc”, „Dramă și concept”, „De la cotidian la parabolă” etc. Sunt capitole și subcapitole consacrate unor dramaturgi, începând cu cel mai mare al lumii („Shakespeare: lectură și spectacol”), continuând cu ai noștri clasici („Teatralitatea textului clasic”) și contemporani („Profiluri posibile”), consemnări diverse de spectacole, impresii, dileme. Nu-și ascunde subiectivitatea și asta dă rândurilor sale franchețe de „privitor” pasionat „la teatru”.

Despre teatru, cu dăruire

Un excelent studiu despre teatrul lui Cehov, publicat cu ani în urmă într-un volum la Iași, ne-a făcut cunoscut numele autoarei, profesor universitar Sorina Bălănescu. Remarcam atunci, cu plăcută surprindere, sensibilă și profundă pătrundere a universului cehovian, subtilitatea analizelor, mobilitatea asociațiilor, finețea descifrării subtextelor, eleganța argumentării. Privilegiul de a o fi cunoscut și aievea ne-a înfățișat o persoană simpatcă, deschisă, cu vorba lunecând șăgalnic în zâmbet, iubitoare și cunoscătoare de teatru care nu se sfiiește să râdă din inimă la o glumă, la o scenă de haz. Nu știu ce a mai publicat de atunci, acum însă descopăr fără surprindere într-o culegere de articole pe cronicarul Sorina Bălănescu, în volumul *Peisaj ieșean cu oameni de teatru și spectacole*, publicat la Princeps Edit, Iași, 2004.

Regăsesc, confirmată de autoare, o idee pe care o formulasem și eu privind motivațiile culegerii de cronici în volum: „O bună și încetățenită tradiție îi cere cronicarului efortul de a-și strânge, la o bucată de vreme, cronicile între copertile unei cărți de bilanț al spectacolelor, pentru ca istoricii și teoreticienii